

LSR PDS zamierza realizować strategię mieszczącą się w następujących tematach:

1. **Rozwój sektora usług czasu wolnego i gospodarki doświadczeń** poprzez wykorzystanie środowiskowego i turystycznego potencjału, a także z zakresu turystyki prozdrowotnej.
2. **Rozwój kultury i dziedzictwa kulturowego, przy wykorzystaniu zasobów infrastruktury turystycznej i usługowej**, ze szczególnym uwzględnieniem gospodarstw agroturystycznych i ekoturystycznych, w kontekście realizowania publicznej misji w zakresie kształtowania świadomości obywatelskiej o rolnictwie, gospodarce rolno-spożywczej oraz dziedzictwie kulturowym polskiej wsi i obszarów rybackich.
3. **Wyrównywanie szans rozwojowych i dywersyfikacja zatrudnienia** poprzez działania dotyczące:
 - a. pobudzania przedsiębiorczości, przekształceń strukturalnych i zapewnienia odpowiedniej jakości usług decydujących o perspektywach rozwojowych (zdrowie, edukacja, itp.), zapewniając przy tym zachowanie walorów kulturowych, krajobrazu i środowiska przyrodniczego,
 - b. konieczność wsparcia podnoszenia kwalifikacji zawodowych, szkoleń w kierunku reorientacji zawodowej
 - c. tworzenie warunków do rozwoju edukacji i wyrównywanie szans w dostępie do usług edukacyjnych (m.in. zwiększenie dostępności zajęć pozalekcyjnych, lepsze wykorzystywanie świetlic wiejskich czy stwarzanie warunków do rozwoju gospodarstw rolnych świadczących usługi edukacyjne).

Struktura celów LSR

1. Poprawa dobrostanu społeczności i człowieka

Cel skupia się na działaniach skierowanych bezpośrednio do społeczności lokalnej, zarówno dotyczących rozwoju społeczności jako wspólnoty lokalnej, budowania jej potencjału endogenicznego, rozwijania w ten sposób kapitału społecznego obszaru LGD PDS, jak również rozwoju człowieka jako jednostki, wspierania jej rozwoju osobistego i zawodowego.

W ramach celu 1. Przewiduje się realizację następujących przedsięwzięć:

1.1. Rozwój sieci Społecznych Centrów Aktywności

Tworzenie sieci Społecznych Centrów Aktywności zostało rozpoczęte w okresie programowania 2014-2020. W ramach dotychczasowej LSR powstało Społecznych Centrów Aktywności. Analizując doświadczenia LGD PDS podczas spotkań i warsztatów strategicznych w gronie przedstawicieli społeczności lokalnej uzgodniono, iż SCA wpływają w sposób istotny na aktywność społeczności lokalnej, są sposobem na wyrównywanie szans mieszkańców miejscowości, w których się one znajdują, w dostępie do usług o różnym charakterze, w tym usług edukacyjnych – dla dzieci, młodzieży i osób dorosłych, dostępie do usług społecznych – w szczególności dla seniorów czy kobiet, usług kulturalnych - wpływają na integrację mieszkańców, dają pole do aktywności społecznej liderom lokalnym, itp. Z analizy tej wynika także, że SCA są miejscami żyjącymi, co wynika m.in. z faktu dostępu do animatorów, którzy w tych centrach pełnią kluczową rolę. Do przygotowania animatorów SCA przyczyniły się również działania LGD PDS – zarówno wymóg utworzenia i utrzymania miejsca pracy w SCA wynikający z zastosowanych przez LGD kryteriów dostępu dla tego przedsięwzięcia jak i projekty własne sieciujące czy granty ukierunkowane na ten cel. W przypadku SCA są to miejsca prowadzone przez wybrane organizacje pozarządowe działające na rzecz rozwoju lokalnego. Ponadto, zgodnie z wnioskami z analizy potrzeb społeczności lokalnej wynika, iż niezbędne jest zwiększenie intensywności sieciowania Społecznych Centrów Aktywności, w tym bardziej ukierunkowane działania sieciujące (edukacyjne, integracyjne, promujące dobre praktyki, itp.) prowadzone przez LGD PDS, wspierające rozwój sieci SCA, jak również dostarczenie podmiotom prowadzącym SCA różnorodnych instrumentów do wykorzystania w działaniach i bardziej ukierunkowane wsparcie. W ramach przedsięwzięcia wsparcie uzyska także grupa zawodowa animatorów lokalnych, którą uznano za jeden z ważniejszych zasobów lokalnych, o który należy zadbać w nowym okresie programowania, jako, że jest istotnym czynnikiem rozwoju. Dlatego też przedsięwzięcia planowane do realizacji związane z rozwijaniem sieci będą miały zintegrowany

charakter, stanowić będą intensywne wsparcie dla animatorów i Społecznych Centrów Aktywności, którzy otrzymają merytoryczną i finansową pomoc. Przedsięwzięcia te łączą w sobie różne narzędzia interwencji, które zaprezentowano poniżej. Mają one także charakter innowacyjny – innowacja polega głównie na budowaniu sieci SCA w formie i strukturze wypracowywanej w sposób partycypacyjny z mieszkańcami i realizatorami zadania. Sieć SCA będzie jedyną tego typu strukturą w regionie oraz nie nam są znane przypadki podobnych przedsięwzięć w kraju, w której prowadzi się sieciowanie wiejskich miejsc aktywności mieszkańców na taką skalę, w oparciu o wspólnie wypracowany standard funkcjonowania i w oparciu o nieformalną strukturę sieci, której proces sieciowania wspiera LGD. Wielotorowe wsparcie takiego rozwoju sieci daje szansę na głębszą współpracę, faktyczne zaangażowanie podmiotów i osób w działania sieci, nadając tej grupie podmiotowości i stymulując do wypracowania adekwatnego do możliwości podziału ról pomiędzy członków tej sieci. Dodatkowo, działania sieci SCA wzmocni kontynuacja konkursu Społeczni Aktywni finansowanego ze środków przeznaczonych na Zarządzanie LGD. Konkurs ten przeznaczony jest dla grup nieformalnych i organizacji pozarządowych i oferuje niewielkie fundusze na organizowane przez te osoby/podmioty działania na rzecz lokalnego środowiska.

Przedsięwzięcie 1.1.1 Rozwój Społecznych Centrów Aktywności prowadzonych przez podmioty publiczne			
Zakres wsparcia	Wnioskodawcy	Forma wsparcia	Istotne założenia
Wyposażenie, remont, przebudowa, rozbudowa Społecznych Centrów Aktywności.	podmioty publiczne	konkurs otwarty	Projekty powinny przewidywać zatrudnienie animatora w SCA oraz spełnienie standardów funkcjonowania SCA określonych przez LGD PDS. Przewiduje się, że SCA będą działać w sieci. Jej strukturę określi LGD.
Przedsięwzięcie 1.1.2. Rozwój Społecznych Centrów Aktywności prowadzonych przez organizacje pozarządowe			
Przedsięwzięcie obejmujące projekty związane z wyposażeniem SCA, rozwojem infrastruktury w lub wokół SCA, jak również działania nieinwestycyjne o charakterze ponadlokalnym, obejmującym swoim zasięgiem obszar szerszy niż jedna miejscowość.	organizacje pozarządowe	konkurs otwarty	Projekty powinny przewidywać zatrudnienie animatora w SCA oraz spełnienie standardów funkcjonowania SCA określonych przez LGD PDS. Przewiduje się, że SCA będą działać w sieci. Jej strukturę określi LGD. Dodatkowo, zakłada się tu realizację projektów partnerskich i w partnerstwie.
Przedsięwzięcie 1.1.3. Wspieranie lokalnych działań Społecznych Centrów Aktywności			
Wspieranie lokalnych działań Społecznych Centrów Aktywności w obszarach: aktywności społecznej i obywatelskiej, kultury i tożsamości lokalnej, w tym: przedsięwzięcia edukacyjne, animujące społeczność do aktywności, włączające grupy w niekorzystnej sytuacji: osoby młode, kobiety, osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunów, działania prozdrowotne, usługi rozwoju osobistego, wsparcie zespołów i grup kulturalnych, projekty promujące postawy prozdrowotne, projekty budujące postawy proekologiczne wśród mieszkańców.	Organizacje pozarządowe	granty	Instrument pozwalający na wyposażenie SCA i funkcjonujących w nich animatorów w środki na działania zgodne z celami LSR, zapewniający rozwojowe projekty zgodne z potrzebami społeczności. Zakres wsparcia stymulować będzie także współpracę pomiędzy SCA należącymi do sieci z różnych miejscowości i gmin.
Przedsięwzięcie 1.1.4. Sieciowanie Społecznych Centrów Aktywności			

<p>Wsparcie rozwoju sieci Społecznych Centrów Aktywności poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> - opracowanie w sposób partycypacyjny standardów funkcjonowania SCA - animowanie struktury sieci - rozwój kompetencji animatorów SCA - działania sieciujące, włączające poszczególne SCA do działań sieci - działania komunikacyjne skierowane do SCA (w tym wspólna identyfikacja, również wizualna) - stymulowanie wymiany doświadczeń pomiędzy SCA należącymi do sieci 	LGD	projekt własny	<p>Instrument dedykowany głównie animatorom zatrudnionym w SCA i liderom lokalnym skupionym wokół nich. Standardy stanowiąc będą wytyczną w zakresie funkcjonowania SCA oraz stymulować będą proces sieciowania i współpracy. LGD wesprze grupę animatorów w nabywaniu kompetencji niezbędnych do realizowania zadań SCA w sposób skuteczny, a dodatkowo działania edukacyjne i sieciujące SCA, zachęcać będą do wymiany doświadczeń i wzajemnego korzystania ze swoich zasobów przez poszczególnych animatorów i współpracujące w sieci centra aktywności.</p>
--	-----	----------------	---

1.2. Wspieranie aktywności fizycznej i zdrowia

Przedsięwzięcia stanowią rozwinięcie podobnych zadań realizowanych w poprzednich okresach programowania. W ramach wdrażania LSR powstało miejsc/obiektów o charakterze rekreacyjnym z elementami infrastruktury turystycznej. Należą do nich np. skatepark, ścieżki spacerowe, zielone siłownie, miejsca spotkań w terenie, zagospodarowane centra wsi, place zabaw, wiaty, miejsca do organizacji wydarzeń kulturalnych, miejsca przy świetlicach, przy jeziorach i w terenach, z których korzystają w głównej mierze mieszkańcy. Analizując doświadczenia LGD PDS podczas spotkań i warsztatów strategicznych w gronie przedstawicieli społeczności lokalnej uzgodniono, iż infrastruktura publiczna tego typu wymaga ciągle wiele nakładów i zapotrzebowanie w tym zakresie jest bardzo duże. Praktycznie w każdej miejscowości LGD PDS są miejsca, które wymagają zagospodarowania, poprawy jakości małej infrastruktury publicznej, zwiększenia dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, czy dostosowania do aktualnych potrzeb mieszkańców. A potrzeby te ulegają zmianie w czasie. Więcej osób jest zainteresowanych spędzaniem czasu w sposób aktywny, korzystają z okazji bycia na świeżym powietrzu jeżdżąc rowerami, uprawiając jogging, nordic walking, pływając kajakami czy łódkami, morsując, jeżdżąc na rolkach, chodząc do siłowni, uczęszczając na różne zajęcia pozwalające na ruch i zachowanie dobrej kondycji i wellbeing. To wszystko sprzyja zachowaniu dobrostanu - dobrego zdrowia i kondycji psychicznej. W sposób istotny przyczynia się do profilaktyki i unikania w konsekwencji poważnych skutków niezdrowego trybu życia. Stąd też z perspektywy celów LSR, infrastruktura tego typu wpływa na aktywność społeczności lokalnej, głównie fizyczną. Ponadto, dla celów rekreacyjnych wymagane jest także uporządkowanie i zagospodarowanie przestrzeni przyrodniczej (parki, tereny leśne, miejsca nad jeziorami czy rzekami zwyczajowo wykorzystywane na potrzeby rekreacji, itp.), która stanowi dobre otoczenie dla aktywności różnego rodzaju. Wyposażenie obszaru LGD w nowe obiekty tego typu i umożliwi zwiększenie jej dostępności dla wszystkich mieszkańców, a jej zagęszczenie wyrówna szanse mieszkańców także z miejscowości innych niż gminne, w tym z terenów popegeerowskich, zaniebanych przez lata. Odbiorcami korzystającymi z tej infrastruktury jest cały przekrój społeczny i wiekowy społeczności lokalnej – dzieci, młodzież, osoby dorosłe, seniorzy, kobiety, osoby z niepełnosprawnościami. Wiele miejsc wymaga jednak przystosowania do szczególnych potrzeb tychże grup, w tym dostosowania do osób z niepełnosprawnościami, do szczególnych potrzeb osób młodych, czy matek z dziećmi lub seniorów – nie zawsze miejsca przeznaczone dla tych grup spełniają swoje funkcje. Ponadto, zgodnie z wnioskami z analizy potrzeb społeczności lokalnej wynika, iż poza samą infrastrukturą niezbędne jest także wspieranie prowadzenia działań w oparciu o tę infrastrukturę, budowania w ten sposób dobrych nawyków, często inicjowanie działań zachęcających, pobudzających do aktywności fizycznej, budujących kulturę aktywności i

promując prozdrowotne postawy. Działania objęte przedsięwzięciami związanymi ze wspieraniem aktywności fizycznej i zdrowiem mają charakter zintegrowany. Za rozwój infrastruktury będą odpowiadać głównie podmioty publiczne, które będą mogły wnioskować o dofinansowanie na ten cel. Część środków alokowanych na przedsięwzięcie będzie również do dyspozycji organizacji pozarządowych, co pozwoli na zarówno inwestycje w miejsca zarządzane przez te podmioty, wzmocnienie roli tej grupy interesariuszy i ich roli w społeczności lokalnej, ale także na realizację wydarzeń o szerszym zasięgu niż lokalny, pogłębiając kontakt między ludźmi i współpracę na całym obszarze LGD PDS. Za prowadzenie aktywności w środowiskach typowo lokalnych - wsparcie zajęć warsztatowych, edukacyjnych i promocyjnych w zakresie aktywnego i zdrowego stylu życia, w szczególności w oparciu o infrastrukturę dla rekreacji i zdrowia odpowiadać będzie lokalny sektor pozarządowy, który korzystać będzie z grantów pozwalających na organizowanie przeróżnych form aktywności prozdrowotnej i rekreacyjnej, podnosząc w ten sposób jakość życia mieszkańców i ich dobrostan. Przedsięwzięcie to łączy w sobie różne narzędzia interwencji, które zaprezentowano poniżej.

Przedsięwzięcie 1.2.1 Przestrzeń publiczna dla rekreacji i zdrowia			
Zakres wsparcia	Wnioskodawcy	Forma wsparcia	Istotne założenia
Infrastruktura publiczna i przestrzeń dla rekreacji i zdrowia – zagospodarowanie, budowa, remont, rozbudowa, przebudowa takich obiektów jak: skatepark, ścieżki spacerowe, siłownie, centra wsi, place zabaw, wiaty, miejsca do organizacji wydarzeń kulturalnych, miejsc rekreacji w otoczeniu przyrody, miejsc rehabilitacji, itp.	podmioty publiczne	konkurs otwarty	Projekty powinny polegać na tworzeniu/porządkowaniu infrastruktury publicznej i przestrzeni publicznej służącej rekreacji i prozdrowotnej aktywności. Preferowane będą projekty o oddziaływaniu szerszym niż na 1 miejscowość oraz dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami oraz osób młodych.
Przedsięwzięcie 1.2.2. Ponadlokalne działania prozdrowotne			
Działanie obejmujące projekty związane z realizacją działań prozdrowotnych o charakterze ponadlokalnym, w tym wyposażenie miejsc służących aktywności, obejmujących swoim zasięgiem obszar szerszy niż jedna miejscowość.	organizacje pozarządowe	konkurs otwarty	j.w. Premiowane będą również projekty realizowane w partnerstwie.
Przedsięwzięcie 1.2.3. Lokalne działania prozdrowotne			
Wsparcie organizacji zajęć sprzyjających postawom prozdrowotnym, w tym warsztatowych, edukacyjnych, promocyjnych w zakresie aktywnego i zdrowego stylu życia.	Organizacje pozarządowe	granty	Instrument pozwalający na inicjowanie i wdrażanie projektów budujących postawy prozdrowotne wśród licznych grup mieszkańców.

1.3. Infrastruktura i usługi społeczne równych szans

Przedsięwzięcia w zakresie wsparcia infrastruktury i usług społecznych dla wyrównania szans społeczności lokalnej stanowią nowy dla LGD obszar realizacji zadań. Rozwój społeczny dotychczas stymulowany był przez LGD PDS za pomocą działań nakierowanych do ogółu społeczności, w której definiowano grupy defaworyzowane, jednak nie było to profilowanie dedykowanych działań dla nich wyłącznie. Finansowana infrastruktura i usługi były zwykle

ogólnodostępne. Niemniej jednak, jak wynika z prowadzonych konsultacji społecznych, wśród społeczności lokalnej jest coraz więcej osób o szczególnych potrzebach, wymagających specjalistycznego wsparcia, intensywnych działań prowadzących do ich włączenia i wyrównania ich szans rozwojowych. Z uwagi różnorodność potrzeb infrastrukturalnych w obrębie różnych gmin zasadny jest po pierwsze jak najszerszy zakres możliwy wsparcia a także powierzenie realizacji projektów zarówno podmiotom publicznym, jak i doświadczonym w działalności społecznej organizacjom, które mogą realizować projekty samodzielnie. W ramach przedsięwzięć z tego zakresu dofinansowanych zostanie szereg obiektów służących specjalistycznym usługom opiekuńczym, opiekuńczo-wychowawczym, asystenckim, specjalistycznym, mieszkalnictwa wspomaganego, wsparciu dziennemu. Pomoże ono uzupełnić braki w sektorze pomocy osobom wykluczonym i stworzyć bazę do jej rozwoju, również w perspektywie przyszłych centrów usług społecznych. Dodatkowo, wsparciem objęte będą również działania nieinwestycyjne, zintegrowane z infrastrukturą społeczną obszaru LGD PDS. Umożliwią one zaspokojenie zidentyfikowanych potrzeb społecznych, do których należą przede wszystkim usługi społeczne świadczone w społeczności lokalnej dla społeczności zmarginalizowanych typu usługi opiekuńcze, opiekuńczo-wychowawcze, asystenckie, specjalistyczne, mieszkalnictwa wspomaganego, wsparcie dzienne. Szczególnie istotne jest powierzenie realizacji zintegrowanych usług społecznych podmiotom III sektora, które posiadają już doświadczenia w tym zakresie, potrafią doskonale rozpoznawać potrzeby społeczności lokalnych i grup marginalizowanych, doświadczających trudności w wielu wymiarach, jak np. osoby z niepełnosprawnościami, osoby długotrwale bezrobotne, doświadczające trudności z powodów takich jak ubóstwo i niskie dochody, szczególne potrzeby.

Przedsięwzięcie 1.3.1 Rozwój infrastruktury społecznej równych szans			
Zakres wsparcia	Wnioskodawcy	Forma wsparcia	Istotne założenia
Wyposażenie, remont, przebudowa, rozbudowa Społecznych Centrów Aktywności.	podmioty publiczne	konkurs otwarty	Projekty powinny przewidywać zatrudnienie animatora w SCA oraz spełnienie standardów funkcjonowania SCA określonych przez LGD PDS. Przewiduje się, że SCA będą działać w sieci. Jej strukturę określi LGD.
Przedsięwzięcie 1.3.2. Pakiet usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej			
Zakres wsparcia	Wnioskodawcy	Forma wsparcia	Istotne założenia
Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne.	podmioty publiczne organizacje pozarządowe	konkurs otwarty	Projekty zgodne z wytycznymi FEP w tym zakresie.

2. Poprawa dobrostanu gospodarki lokalnej

Cel skupia się na działaniach wspierających rozwój gospodarczy uwzględniający zarówno aktywność gospodarczą rolników i ich rodzin, osób fizycznych i przedsiębiorców ale także na działaniach infrastrukturalnych i społecznych wspierających rozwój turystyczny obszaru LGD PDS. W ramach celu 2 przewidziano następujące przedsięwzięcia:

2.1. Tworzenie i rozwijanie działalności gospodarczej dla rekreacji i zdrowia

LGD PDS od lat wspiera rozwój gospodarki lokalnej. Na przestrzeni lat funkcjonowania obejmowało ono zarówno wsparcie ukierunkowane na wspieranie działalności gospodarczej w obszarze głównie turystyki, a potem także działalności o szerokim zakresie. Z uwagi na obrane kierunki strategiczne i zidentyfikowany potencjał obszaru w kierunkach związanych z turystyką prozdrowotną, gospodarki doświadczeń i wellbeingu, zamierzeniem LGD jest wsparcie tych rodzajów działalności, która będzie sprzyjać rozwijaniu oferty turystycznej tych kierunkach, a jednocześnie wesprze mieszkańców w dążeniu do dobrostanu. Wspierana będzie działalność w obszarze: zachowania dobrego stanu zdrowia i profilaktyki, turystyki zdrowotnej i rozwoju osobistego, wellbeing, sportu i rekreacji oraz podnoszenia kwalifikacji zawodowych w ww. obszarach oraz w zakresie przedsiębiorczości. Stworzy to szansę z jednej strony dla mieszkańców na zwiększenie dostępności do oferty związanej z rekreacją, sportem, czy rozwojem osobistym, pozwalającą im na własny rozwój a jednocześnie wzbogaci, poprzez ukierunkowanie, ofertę turystyczną regionu w zgodzie z zidentyfikowanymi szansami rozwojowymi wynikającymi ze zwiększającego się popytu na tego typu ofertę a jednocześnie z potencjału obszaru w tym zakresie. Przedsięwzięcie wspiera także grupy w szczególnej sytuacji dając przewagę w ubieganiu się o środki kobietom oraz osobom młodym. Wreszcie proponowane branże pozwolą na spójny i harmonijny rozwój obszaru jako całości, gdzie dobrostan społeczności, gospodarki i środowiska są od siebie zależne i na siebie wpływają w sposób znaczący. Przedsięwzięcie obejmuje następujący zakres wsparcia:

Przedsięwzięcie 2.1.1. Tworzenie i rozwijanie działalności gospodarczej dla rekreacji i zdrowia			
Zakres wsparcia	Wnioskodawcy	Forma wsparcia	Istotne założenia
Wspieranie podejmowania i rozwijania działalności gospodarczej w obszarze: zdrowia, profilaktyki, rozwoju osobistego, wellbeing, turystyki zdrowotnej, sportu i rekreacji oraz podnoszenia kwalifikacji zawodowych w ww. obszarach oraz w zakresie przedsiębiorczości.	Mieszkańcy, przedsiębiorcy	konkurs otwarty	Wspierane będą projekty tworzące miejsca pracy, realizowane przez kobiety oraz osoby młode.

2.2. Budowanie wspólnej oferty zagród edukacyjnych i gospodarstw agroturystycznych

Przedsięwzięcia zintegrowane, które zakładają wspieranie tworzenia i rozwoju zagród edukacyjnych oraz gospodarstw agroturystycznych. Możliwe jest wspieranie gospodarki doświadczeń poprzez dofinansowanie małych gospodarstw rolnych, poszerzających swoją działalność o pozarolnicze źródła, oferujących doświadczenia o różnym charakterze – zarówno usługi noclegowe, jak i zaangażowanie w życie gospodarstwa, poznawanie tradycji rolniczych, edukację o uprawach ekologicznych, związanych z ogrodnictwem, oferujących możliwość spędzenia czasu rodzinom, uczniom, grupom zorganizowanym w formie edukacji o tym co jest dostępne w danym gospodarstwie.

W ramach przedsięwzięć, poza tworzeniem zagród i wspieraniem rozwoju gospodarstw agroturystycznych LGD przeprowadzi działania wzmocniające tę grupę w kontekście realizacji celów LSR, w tym zachęci potencjalnych wnioskodawców do planowania rozwoju oferty w spójności z założeniami strategii (promujących zdrowe żywienie, produkty lokalne i ekologiczne, spójność z ofertą szlaków tematycznych, itp.) i przy wykorzystaniu endogenego potencjału regionu, takiego jak liczne gospodarstwa ekologiczne, agroturystyczne, atrakcyjność krajobrazowa obszaru LGD, gospodarstwa rolne o ciekawej produkcji i hodowli, itp. Umożliwi to wykorzystanie efektów związanych z tworzeniem marki lokalnej Zielone Serce Pomorza (rozwój systemu promocji marki, w tym opracowanie aplikacji, map, itp...). Zadanie wymaga intensywnego wsparcia w postaci projektów własnych LGD PDS dla uzyskania pożądanego skutku przygotowania merytorycznego i włączenia tej grupy społecznej (rolników i domowników) w proces realizacji LSR zgodnie z jej założeniami.

Przedsięwzięcie 2.2.1. Budowanie oferty zagród edukacyjnych i gospodarstw agroturystycznych			
Zakres wsparcia	Wnioskodawcy	Forma wsparcia	Istotne założenia
Rozwój pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych poprzez tworzenie gospodarstw agroturystycznych i zagród edukacyjnych.	Rolnicy	konkurs otwarty	Zadanie dedykowane gospodarstwom niskotowarowym. Wspierane będą projekty realizowane przez kobiety, osoby młode oraz osoby z niepełnosprawnościami.
Przedsięwzięcie 2.2.2. Wsparcie rozwoju oferty agroturystycznej i zagród edukacyjnych			
Działania edukacyjne na rzecz rozwoju oferty zagród edukacyjnych i gospodarstw agroturystycznych, wspierające rolników i ich domowników w nabywaniu wiedzy o funkcjonowaniu systemów kategoryzacji WBN, założeniach Ogólnopolskiej Sieci Zagród Edukacyjnych, wspierania współpracy na poziomie lokalnym w tworzeniu wzajemnie uzupełniającej się i komplementarnej oferty zagród i gospodarstw, spójnej z kierunkami strategicznymi LGD PDS.	LGD	Projekt własny	Zadanie zwiększające zaangażowanie rolników i domowników w działania LGD PDS i wdrażanie strategii. Działania zmierzające do rozwoju systemu certyfikacji produktów lokalnych marką Zielone Serce Pomorza w oparciu o ofertę zagród i gospodarstw agroturystycznych.

2.3. Tworzenie i rozwój szlaków tematycznych

Przedsięwzięcia z tej grupy polegają na stworzeniu nowych szlaków tematycznych na obszarze LGD PDS. W wyniku analizy potencjału lokalnego, przeprowadzonego procesu facylitacji innowacji oraz konsultacji społecznych wyłoniono ten rodzaj przedsięwzięcia jako jedno z zadań o dużym potencjale do integrowania różnych branż i sektorów oraz wpływające na możliwość łączenia wielu aktywności istniejących na obszarze LGD PDS. W wywiadach pogłębionych z mieszkańcami zaproponowano szereg szlaków tematycznych o różnej tematyce przewodniej, jednak z uwagi na wielokulturowość obszaru LGD, z charakterystycznymi jej przejawami w postaci zarówno dziedzictwa kultury materialnej jak i niematerialnej w postaci języka, obyczajów, tradycji lokalnych, itp. za jeden z najbardziej obiecujących uznano szlak tematyczny wielokulturowy, szlak o charakterze nieliniowym, łączącym miejsca, takie jak muzea, izby regionalne, miejsca kultu czy pamięci, itp. oraz ludzi z pasją i ich aktywności, indywidualnie czy zrzeszonych w podmiotach działających w obszarze historii, odtwórstwa historycznego, kultury, promocji, itp. Drugim szlakiem tematycznym przewidzianym do realizacji jest szlak herstorii, opierający się na aktywności kobiet obszaru LGD PDS – zarówno w wymiarze aktualnym jak i historycznym. Z analizy zasobów wynika, iż kobiety odgrywają w kulturze obszaru wielowymiarową rolę, często niezauważaną, były i są aktywne, a ich role obejmowały bardzo szerokie spectrum działań i wpływu na dziedzictwo lokalne w różnych wymiarach – społecznym, politycznym, edukacyjnym, gospodarczym. Planowane działania wpłyną na upowszechnienie wiedzy o lokalnym działaniu kobiet i efektach i zaangażowania, pozwoli na sieciowanie różnych aktywności kobiet, wzmacniając ich efekty, podnosząc poczucie ich wartości, doceniając sukcesy i pełnione role społeczne. Szlak ten wpisuje się także w założenia gospodarki doświadczeń – oferować będzie sposoby spędzania czasu i aktywności ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb kobiet (rozwój osobisty, rekreacja typu joga, holistyczne podejście do dbania o swój dobrostan, turystyka pasji, rękodzielnicтво, itp.) Jednocześnie szlak ten ma duży potencjał innowacyjny – nie są znane LGD inne podobne przedsięwzięcia o turystycznym charakterze, które bazowałyby na tematyce kobiecej.

W ramach przedsięwzięcia przewidziano zarówno wsparcie inicjatyw społecznych o różnym oddziaływaniu (większym ponadlokalnym i lokalnym) jak i inicjatyw prywatnych, gospodarczych poprzez dofinansowanie

podejmowania lub rozwoju działalności gospodarczej, które stanowią będą elementy wspólnej oferty szlaków, przedsięwzięcia wpływające na zachowanie dziedzictwa i tożsamości lokalnej i jego wykorzystanie dziedzictwa lokalnego na rzecz turystyki.

Przedsięwzięcia w tej grupie wymagają partycypacyjnego procesu opracowania koncepcji szlaków, które będzie prowadzone przez LGD PDS w ramach projektów własnych. Nie istnieją żadne inne podmioty, które mogłyby odegrać rolę podmiotu sieciującego inicjatywy o takim charakterze i w sposób efektywny. To LGD przyjmie tę rolę i zabezpieczy takie zadania jak: opracowanie koncepcji szlaku, budowanie partnerstwa tworzącego szlak, kształcenie liderów/członków szlaków w zakresie pozwalającym na realizację oferty szlaku i jej rozwój zgodnie z wypracowaną koncepcją tematyczną.

W ramach LSR wspierane będą także sieciowo szlaki konne: działania inwestycyjne - z wykorzystaniem środków FEP oraz działania sieciujące – w ramach PS WPR.

Przedsięwzięcie 2.3.1 Rozwój głównych szlaków tematycznych			
Zakres wsparcia	Wnioskodawcy	Forma wsparcia	Istotne założenia
Przedsięwzięcie obejmujące projekty ponadlokalne związane z ochroną dziedzictwa kulturowego lub przyrodniczego polskiej wsi, poprawę dostępu do usług dla lokalnych społeczności, włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych czy osób w niekorzystnej sytuacji.	Organizacje pozarządowe	Konkurs	Sfinansowane zostaną główne miejsca stanowiące najważniejsze punkty każdego szlaku tematycznego, stanowiącego jego główne atrakcje, zgodne z koncepcją danego szlaku opracowaną przez LGD PDS, wykraczające zasięgiem poza pojedynczą miejscowość.
Przedsięwzięcie 2.3.2 Rozwój oferty gospodarczej na szlakach tematycznych			
Zakres wsparcia	Wnioskodawcy	Forma wsparcia	Istotne założenia
Wspieranie podejmowania i rozwijania działalności gospodarczej zgodnej z koncepcją szlaków tematycznych LGD PDS w obszarze: kultury, turystyki, rekreacji, rękodzielnictwa, edukacji, itp. (w tym poprzez zapewnienie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami) oraz podnoszenia kwalifikacji zawodowych w ww. obszarach oraz w zakresie przedsiębiorczości.	Mieszkańcy, przedsiębiorcy	konkurs otwarty	Wspierane będą projekty tworzące miejsca pracy, realizowane na rzecz kobiet, premiowane będą przez kobiety.
Przedsięwzięcie 2.3.3 Działania lokalne na szlakach tematycznych			
Przedsięwzięcie obejmuje inicjatywy lokalne zgodne z koncepcją poszczególnych szlaków tematycznych związane z ochroną dziedzictwa kulturowego lub przyrodniczego, poprawę dostępu do usług dla lokalnych społeczności, włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych czy osób w niekorzystnej sytuacji.	Organizacje pozarządowe	Granty	Sfinansowane zostaną niewielkie projekty dodające wartość do szlaków tematycznych, zapewniających ich żywotność i podnoszące atrakcyjność ich oferty.
Przedsięwzięcie 2.3.4 Sieciowanie szlaków tematycznych			

<p>Działania edukacyjne i koncepcyjne na rzecz rozwoju szlaków tematycznych LGD PDS (szlak wielokulturowy, szlak herstorii, szlaki konne). Wsparcie dla podmiotów zainteresowanych włączeniem w tworzenie szlaku w wiedzę niezbędną do współtworzenia szlaków (np. historyczną, kulturową, wyposażenie w niezbędne umiejętności do realizacji wypracowanej oferty, itp.), wspieranie współpracy na poziomie lokalnym w tworzeniu wzajemnie uzupełniającej się i komplementarnej oferty szlaków, spójnej z koncepcją i innymi działaniami strategicznymi LGD (np. zagrody i agroturystyka, infrastruktura dla turystyki, itp.)</p>	LGD	Projekt własny	<p>Zadanie zwiększające zaangażowanie podmiotów współtworzących wspólną ofertę wg spójnej koncepcji włączającej różne podmioty i sektory we wdrażanie strategii. Premiowane projekty realizowane w partnerstwie.</p>
---	-----	----------------	--

2.4. Infrastruktura publiczna dla turystyki

Przedsięwzięcie stanowi koło zamachowe dla rozwoju oferty turystycznej wybranych obszarów LGD PDS. Z uwagi na duże zagęszczenie jezior Pojezierza Bytowskiego i nieliczne kąpieliska na tym terenie spełniające wymagane normy, przewiduje się rozwój infrastruktury kąpielisk - nad jeziorami gmin Bytów, Miastko, Czarna Dąbrówka. Ponadto, nowe trendy w turystyce, takie jak podróżowanie camperami, umożliwiające realizowanie indywidualnych i rodzinnych pobytów niezależne od sytuacji zdrowotnej (pandemicznej) w otoczeniu natury z dużym komfortem wynikającym z niezależności. Wymaga to infrastruktury dostosowanej do potrzeb tej grupy odbiorców, przygotowania miejsc gotowych przyjmować campery. Ponadto, z uwagi na duży potencjał regionu do uprawiania turystyki konnej i rowerowej wynikający m.in. z wysokiej lesistości, atrakcyjności krajobrazowej oraz licznych aktywnych inicjatyw stadnin koni i szkół jazdy konnej, jak również z przebiegu szlaków rowerowych różnej rangi przez obszar LGD PSD lub w jego okolicach, zakłada się wsparcie w ramach strategii wsparcie rozwoju singletracków profilowanych pod potrzeby turystyczne osób młodych oraz odcinków szlaków rowerowych po przebiegach szlaków wymienionych w rozdziale dot. charakterystyki obszaru LGD lub łączących się z tymi szlakami. Dodatkowo, istotne wsparcie dotyczyć też ma szlaków konnych – przewidziano m.in. infrastrukturę dla miejsc postojowych na szlakach konnych obszaru LGD, miejsc popasu czy oznakowanie szlaków w tym miejscach, gdzie istnieją bardziej aktywne stadniny koni, których reprezentanci niejednokrotnie zaangażowani są w działania społeczne związane z rehabilitacją osób z niepełnosprawnościami czy też prowadzących działalność klubów jeździeckich i zawodów konnych (np. gmina Potęgowo czy Damnica).

Przedsięwzięcie 2.4.1 Infrastruktura publiczna dla turystyki			
Zakres wsparcia	Wnioskodawcy	Forma wsparcia	Istotne założenia
<p>Rozwój infrastruktury publicznej dla turystyki typu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kąpieliska - miejsca dla caravanningu - szlaki konne - singletracki - szlaki rowerowe. 	Podmioty publiczne	konkurs otwarty	Zgodnie w wytycznymi dla programu FEP.

3. Poprawa dobrostanu środowiska naturalnego

Cel skupia się na działaniach prośrodowiskowych, wpływających na dobrostan obszaru LGD PDS w wymiarze przyrodniczym. Przewiduje się działania na rzecz zachowania bioróżnorodności lokalnych ekosystemów, ze szczególnym uwzględnieniem jezior, działania umożliwiające korzystanie z odnawialnych źródeł energii w oparciu o magazyny energii oraz projekty proekologiczne w przestrzeni – zarówno inwestycyjne jak i nieinwestycyjne budujące korzystne dla środowiska naturalnego postawy mieszkańców. W ramach celu 3 przewidziano następujące przedsięwzięcia:

3.4. Zachowanie bioróżnorodności

Przedsięwzięcie w dużym stopniu przyczyni się do zachowania środowiska naturalnego w stanie jak najmniej dotkniętym skutkami działalności człowieka. Do zadań w ramach przedsięwzięcia należą: interwencje w zakresie ochrony wód i ekosystemów od wód zależnych, w szczególności jezior (np. ochrona przyrodnicza jezior, poprawa jakości wód w jeziorach i zbiornikach wodnych, ich rekultywacja, w tym metodą bioremediacji), tj. urządzenie i zagospodarowanie terenów wokół rzek, w celu ograniczenia spływu zanieczyszczeń powierzchniowych i antropopresji oraz wspieranie działań w zlewni bezpośredniej jeziora, mających na celu ochronę ekosystemu tego jeziora wraz z elementami uzupełniającymi tych projektów, które pośrednio wpłyną na ochronę jezior.

Dodatkowo przewiduje się ochronę terenów podmokłych, ochronę zagrożonych gatunków, siedlisk przyrodniczych i ekotonów, przywracanie właściwego składu gatunkowego siedlisk przyrodniczych leśnych, eliminację obcych gatunków inwazyjnych, budowę przepustów i przejść dla zwierząt, rekultywację terenów po dzikich składowiskach odpadów. Działaniami towarzyszącymi będą inwestycje w infrastrukturę kanalizującą ruch turystyczny, zabezpieczającą przed jego negatywnymi skutkami cenne przyrodniczo miejsca.

Przedsięwzięcie 3.4.1 Zachowanie bioróżnorodności w lokalnych ekosystemach			
Zakres wsparcia	Wnioskodawcy	Forma wsparcia	Istotne założenia
Zadania inwestycyjne związane z zachowaniem bioróżnorodności jezior oraz obszarów objętych ochroną typu: - parki krajobrazowe - obszary Natura 2000 - Obszary Chronionego Krajobrazu - użytki ekologiczne - obszarów w obrębie korytarzy ekologicznych w tym: ochrona wód i ekosystemów od wód zależnych, rekultywacja jezior, ochrona terenów podmokłych, ochrona zagrożonych gatunków, siedlisk przyrodniczych i ekotonów, przywracanie właściwego składu gatunkowego siedlisk przyrodniczych leśnych, eliminacja obcych gatunków inwazyjnych, budowa przepustów i przejść dla zwierząt, rekultywacja terenów po dzikich składowiskach odpadów, itp.	Podmioty publiczne	konkurs otwarty	Zgodnie w wytycznymi dla programu FEP.

3.5. Wzmocnienie działań na rzecz wykorzystania Odnawialnych Źródeł Energii

Wsparcie LGD PDS dla zwiększenia efektywności wykorzystywania odnawialnych źródeł energii odbywać się będzie przede wszystkim przez dofinansowanie dla zakładania magazynów energii w obiektach wykorzystujących OZE. Przewiduje się magazyny energii także w obiektach publicznych gdzie znajdują się instalacje fotowoltaiczne, do których należą m.in. miejsca w obszarach marginalizowanych czy ze szczególnymi potrzebami. Podnosi ono stopień

wykorzystania wyprodukowanej przez instalację energii na potrzeby danego obiektu, a tym samym efektywność ekonomiczną inwestycji w OZE.

Przedsięwzięcie 3.5.1 Wzmocnienie działań na rzecz wykorzystania Odnawialnych Źródeł Energii			
Zakres wsparcia	Wnioskodawcy	Forma wsparcia	Istotne założenia
Inwestycje w magazyny energii	Podmioty publiczne/ Mieszkańcy	granty	Zgodnie w wytycznymi dla programu FEP.

3.6. Animowanie i wsparcie realizacji ekoprojektów w przestrzeni

Ideą przedsięwzięcia jest promowanie ekologicznych rozwiązań wśród mieszkańców obszaru LGD PDS, które mają zachęcić mieszkańców do przyjmowania postaw proekologicznych, większej dbałości o przestrzeń i do lepszego zrozumienia, jak funkcjonuje przyroda, jakie działania mają duże znaczenie dla jej stanu, jakie działania wpływają na zmiany klimatyczne. Tu istotną rolę odegrają organizacje pozarządowe, które będą uczestniczyły w realizacji takich projektów społecznych środowiskowych, jak np.: podnoszenie świadomości w zakresie ochrony środowiska, tworzenie dobrych nawyków w tym zakresie, animowanie i wdrażanie innowacji środowiskowych, zachowanie lokalnych tradycji w uprawianiu ogrodów w oparciu o rodzime gatunki, działania chroniące pszczoły, itp.

Przedsięwzięcie 3.6.1 Animowanie i wsparcie realizacji ekoprojektów w przestrzeni			
Zakres wsparcia	Wnioskodawcy	Forma wsparcia	Istotne założenia
Wspieranie działań proekologicznych typu drobna błękitno-zielona infrastruktura, rewitalizacja terenów zielonych – parki, skwery, zielone dachy, ogrody permakulturowe oraz kształtowanie świadomości ekologicznej mieszkańców.	Organizacje pozarządowe	Granty	Projekty w drobne innowacje ekologiczne na terenach wiejskich oraz kształtowanie świadomości obywatelskiej w zakresie ekologii.